

GUNĀRS KIRKE

Skaņuplates "Džeza festivāls 68" apvāks.

Record sleeve for "Jazz Festival 68".

1968

ULDIS RAZUMS

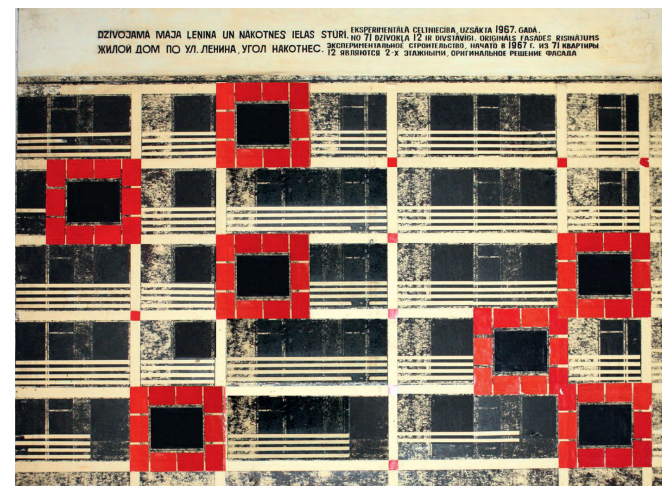
No pasta papīru komplekta "Latviešu tautas mūzika".

From postal paper set "Latvian Folk Music".

1968

Latvijas Mākslinieku savienības muzejs

Museum of the Artists' Union of Latvia

MARTA STAŅA

Dzīvojamā ēka Rīgā, Leņina ielā (tagad Brīvības gatve) 313. Fasādes projekts.

Façade design for the apartment building on Leņina iela 313 (now Brīvības gatve), Riga.

Projekta līdzautori Imants Jākobsons un Harolds Kanders.

Co-authors Imants Jākobsons and Harolds Kanders.

1967

Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Latvijas Arhitektūras muzejs

Latvian Museum of Architecture, National Cultural Heritage Board

ZINA ULSTE

Kafijas servīze "Saulīte".

Coffee set "Saulīte".

1966–1969

Rīgas pašvaldības kultūras iestāžu apvienības Rīgas Porcelāna muzejs

Riga Porcelain Museum of the Association of the Culture Institutions

of the Rīga City Council

MODERNISMS LATVIJĀ

MODERNISM IN LATVIA

20. GS. 60. GADI
THE 1960s

LATVIJAS BANKA EIRO SISTĒMA

Informācija: +371 67022722, monetas@bank.lv

Iegāde: www.e-monetas.lv

Latvijas Bankas kase K. Valdemāra ielā 1B, Rīgā

Information: +371 67022722, coins@bank.lv

Purchase: www.e-monetas.lv

Cashier's Office at K. Valdemāra iela 1B, Riga

www.bank.lv

Ar ieteikumiem monētu uzglabāšanai aicinām iepazīties www.e-monetas.lv.
Please visit our website www.e-monetas.lv for recommendations on coin storage.

Sešdesmitie gadi. Divi vārdi, bet tie ir kā parole, kas ļauj uzsākt sarunu par izšķiroši nozīmīgu gadu desmitu 20. gadsimta Rietumu kultūrās – laiku, kad tika uzskatīts tonis dzīvesveidam, ko dēvējam par laikmetīgu. Ikvienam nāk prātā kāda ceļazīme – *The Beatles* mūzika, cilvēks kosmosā, hipiju brīvība, modes apcirptie mini svārki, bet pāri visam – sajūta, kura nākotnē solīja augošu dzīves intensitāti un labklājību.

Aukstā kara gaisotnē valstis uzturēja Rietumu un Austrumu bloka robežas. Tās sargāja kodolka draudu mitoloģija, ko vienlīdz aktīvi kultivēja abpus "dzelzs priekškarām". Mēs Latvijā toreiz bijām mūra šaipusē. Te par paaudžu ideālu maiņu varēja ko nojaust tikai netieši, uzaustot kādus cauri ideoloģijas mūrim izlauzušos signālus. "Un tad nāca sešdesmitie" – ar šo izteicienu parasti tiek domāti destalinizācijas un režīma liberalizācijas procesi PSRS. Cīņā par varu 1957. gada jūnijā PSKP CK pirmā sekretāra amatu saglabāja Ņikita Hruščovs (1894–1971), un sākās tā dēvētais Hruščova "atkusnis".

Kopumā nekas nemainījās – vien, lai pierādītu padomju iekārtas priekšrocības pār kapitālismu, PSRS fokusu pavērsa ne tikai uz militāro un smago industriju, bet intensīvi sāka attīstīt arī vieglās un pārtikas rūpniecības nozares, tādējādi dzīves stila pārmaiņas ienāca arī iedzīvotāju ikdienā. Viena no ideoloģiskā kursa korekcijām bija arī "dzelzs priekškara" bikla pavēršana. "Atkušņa" laiks iezīmējās ar lielākas brīvības un arī labklājības cerībām, bet kultūrā kā relatīvs apvērsums – pilnīga atteikšanās no oficiozi dogmatiskā Staļina laika naturālisma.

Mākslas brīvdomīgo formu uzplaukums, ko tolaik dēvēja par formālismu, no biedēja politisko eliti, tāpēc ideoloģiskā kontrole neatlaida tvērienu no tēlotājmākslas, savukārt dekoratīvi lietišķās mākslas un dizaina segments varēja attīstīties brīvāk. Tādi bija sociālpolitiskie nosacījumi, kuri ļāva padomju modernismam viskonsekventāk uzplaukt tieši dizainā un arhitektūrā. Tā notika arī Latvijas PSR kultūrtelpā.

Iespējams, nav vienkārši apzināties, ka vēl nesenā pagātnē tapušie mākslas, dizaina un arhitektūras paraugi jau iekļaujami Latvijas kultūras mantojuma satvarā, vērtību uzskaites reģistros, kas apliecina radošā gara spēju pat aiz totalitārisma "slēgtajām durvīm" veidot intelektuāli brīvu telpu. Ar 20. gs. 60. gadiem saistāmi ikoniski artefakti gan porcelāna nozarē, gan grafiskajā dizainā, gan arī arhitektūrā un interjeros. Šā perioda mantojuma raksturlielums ir tā gaistošā daba. Sadzīves priekšmeti, iepakojuma dizains, interjeri un pat dzelzsbetona nami izzūd uz neatgriešanos, tomēr, balstoties uz padomju modernisma atklājumiem, ir skolojušās nākamās paaudzes.

Monētā ir izmantotas zīmes no arhitektes Martas Zigrīdas Staņas (1913–1972), porcelāna mākslinieces Zinas Ulstes (1928–2005), grafisko dizaineru Gunāra Kirkes (1926–1993) un Ulda Razuma (1944–2019) darbiem. Kā grafisko izteiksmes līdzekļu kopums tas ir liecinājums par modernisma stilistikas vienojošo fenomenu, bet vienlaikus tolaik arī tā tika runāts par iespējamo brīvību.

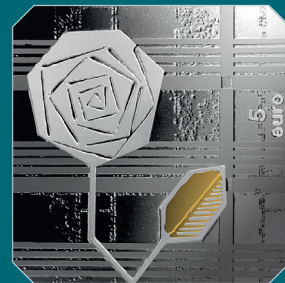

Nominālvērtība – 5 eiro, svars – 26.25 g,
forma – kvadrāts (32.00 mm × 32.00 mm; ar nošķeltiem stūriem),
metāls – 925° sudrabs,
kvalitāte – *proof*, ar dažādas intensitātes matējumu un detaļu apzeltījumu,
monētas josta – gluda.

Monētas dizainu izstrādājusi Sandra Krastiņa, tās ģipša modeli veidojis Jānis Strupulis. Monēta kalta UAB Lietuvos monetų kalykla (Lietuva).

Face value: 5 euro; weight: 26.25 g;
shape: a square (32.00 mm × 32.00 mm; with cut corners);
metal: silver of .925 fineness;
quality: proof; with frosting of different intensity and gold plated details;
edge: plain.

The coin has been designed by Sandra Krastiņa and modelled by Jānis Strupulis.
The coin has been struck by UAB Lietuvos monetų kalykla (Lithuania).

The sixties. It is like a password letting us start a conversation about a critically important decade in the Western cultures of the 20th century, i.e. the time setting the tone for what we call a modern lifestyle. Each of us has some association, be it The Beatles music or the man in space, freedom of hippies or miniskirts, but above all – the promising feeling that the future will bring increasing intensity of life and well-being.

During the Cold War, the borders of the Western and Eastern blocs were strictly maintained. They were guarded by the mythology of the nuclear war threat, equally cultivated on both sides of the Iron Curtain. At that time, Latvia was on the Eastern side of the wall. Here the change in ideals shaped by the new generation could be sensed only indirectly, when some signals having broken through the ideological wall were noted. "And then came the sixties" – this phrase usually refers to destalinisation and regime liberalisation processes in the USSR. Fighting for power, in June 1957 Nikita Khrushchev (1894–1971) retained his position of First Secretary of the Communist Party of the USSR, and the so called Khrushchev's Thaw set in.

Overall, nothing changed; however, in order to demonstrate the advantages of the Soviet regime over capitalism, the USSR focussed not only on the military and heavy industry, but also started developing the light and food industries intensively. Hence, lifestyle changes could also be seen in the daily lives of people. A slight raising of the Iron Curtain was one of the modifications to the previous ideological course. The period of the Thaw brought about hope for a higher degree of freedom and also well-being, while culture saw almost a revolution – the official dogmatic naturalism of Stalin's time was rejected.

Art forms created by the free-thinking artists (called "formalism" at that time) flourished and frightened the political elite. Therefore, close ideological control was retained over fine arts, while the decorative and applied arts and design could breathe and develop more freely. It was the design and architecture where the Soviet modernism found its most consistent expression in those socio-political conditions. This applied also to the cultural space of Soviet Latvia.

Probably it is not so easy to acknowledge the fact that samples of works of art, design and architecture, created in quite recent past, should already be included in the framework of Latvia's cultural heritage and registers of cultural values, recognising the capability of a creative spirit to develop intellectually free space even behind the "closed door" of totalitarianism. Iconic artefacts of the porcelain art, graphic design, architecture and interiors also relate to this decade. The heritage of this period is characterised by its transient nature. Household articles, packaging design, interiors and even reinforced concrete buildings might disappear for good; but the next generations will have learned from the Soviet modernism.

The coin features elements from the works of architect Marta Zigrīda Staņa (1913–1972), porcelain artist Zina Ulste (1928–2005), graphic designers Gunārs Kirke (1926–1993) and Uldis Razums (1944–2019). The different graphic means of expression testify to the unifying phenomenon of modernism stylistics; equally, this was also a way you could speak about the potential freedom in those days.